

Theo de Feyter

Syrië

Een geschiedenis
in ontmoetingen en plaatsen

Bulaaq · Amsterdam

لوردتي

Frontispice: Grafreliëf van een vrouw uit Palmyra, hoogte 65 cm, midden derde eeuw. Dergelijke reliëfs sloten aan de voorkant de diepe nissen af waar de mummies werden ingeschoven. Zij waren oorspronkelijk beschilderd. Veel aandacht is besteed aan de detaillering van sieraden, kapsel en geborduurde randen van de kleding. Naast het hoofd staat de naam van de overledene in Aramees schrift: 'Agma, dochter van Atelena Hajeuja. Helaas!'

copyright © 2008 Theo de Feyter en Uitgeverij Bulaaq
copyright © omslagillustratie Hoa-Qui / Hollandse Hoogte
ontwerp omslag Marjo Starink, Amsterdam
kaartwerk Erik Eshuis / Lansys, Groningen
tekstcorrectie en zetwerk Henk Pel, Zeist
druk HooibergHaasbeek, Meppel

1e druk 2008
2e herziene druk 2011

ISBN 978 90 5460 156 2 | NUR 692, 500

Verspreiding in België EPO | www.epo.be

Uitgeverij Bulaaq, Recht Boomssloot 69, 1011 CW Amsterdam
www.bulaaq.nl

Inhoud

Proloog 9

1 De Oude Stad van Damascus 15

De Omajjaden-moskee 15

Een huis voor het gebed 21

Pelgrims en toeristen 24

‘De waarheid is in de moskee’ 27

De paus in de moskee 30

Het marktgebied 31

Soek Hamediye 33

Stadspaleizen en restaurants 37

Het Azem-paleis 41

De joodse wijk 47

Joden in Djobar 51

De synagoge van Doera Europos en het beeldverbod 53

Het huis van de thesaurier 62

Syrische joden in Brooklyn 65

De christelijke wijk 67

Jane Digby, de vrouw van de sjeich 73

Sjiitische heiligdommen 81

Vluchtelingen uit Irak 85

2 ‘Mooi Syrië’ 89

In de bus 91

Alternatieve bestemmingen 94

Het naaiatelier 96

- 3 Ebla, een Syrische stadstaat 101**
Bijbelse grond? 104
- 4 Het Arabische Panorama: de nieuwe geschiedenis van Syrië 109**
De slag bij Majsaloen: vrijheid verloren 109
De ‘corrigerende beweging’ 112
De Zaal van Roem en Trouw 113
Persoonsverheerlijking 116
De Oktoberoorlog 119
- 5 Het bezoek aan de partijsecretaris 125**
Officiële ontvangst 127
De Baath-partij 128
Oppositiepartijen? 130
De verwoesting en wederopbouw van Hama 131
De niet zo socialistische heilstaat 132
Een tweede ‘corrigerende beweging’? 134
Allemaal gratis naar school 134
Onaffe gebouwen 137
Het conflict met Israël 138
Seculier of fundamentalistisch? 141
Ontwikkeling van het toerisme 144
- 6 Oude en nieuwe ruïnes 147**
De opgraving van de Zijdeheuvel 147
Het paleis van de koning 151
Het koninkrijk van Zimrilim 152
Het archief 153
Briefwisselingen 157
Een plichtsgetrouwe ambtenaar 158
Klaagzangen 162
Het conserveren van ruïnes 164
Archeologie en toerisme 166

- Een noodopgraving 167
- Ekalte aan de Eufraat 169
- Schatgraven of wetenschappelijk onderzoek 174
- Archeologische technieken 178
- Vloeren 180

- 7 Palmyra, woestijnstad tussen Oost en West 185**
 - Zenobia 185
 - De stad in de oase 187
 - Vermenging van culturen 195
 - Palmyra als toeristisch project 202

- 8 De woestijnkastelen van de Omajjaden 209**

- 9 Saladin en de kruisvaarders 217**
 - De Krak des Chevaliers 223
 - Het graf van Saladin 227

- 10 Christenen in Aleppo 231**
 - De christelijke wijk: kerken en cafés 231
 - De Armeense begraafplaats 236
 - De genocide 242
 - Protestanten 251
 - Gilgamesj in Syrië 252
 - Dode steden 256

- 11 Syrië in beweging 269**
 - Vroeger en nu 269
 - Glossy Syrië 274
 - De grenzen van de kritiek 280
 - ‘A common problem’ 283
 - Grote en kleine criminaliteit 286
 - Het sociale weefsel 291

Noot van de schrijver 299

Literatuur 301

Verder lezen 309

Tijdstabel 315

Bronvermelding illustraties 323

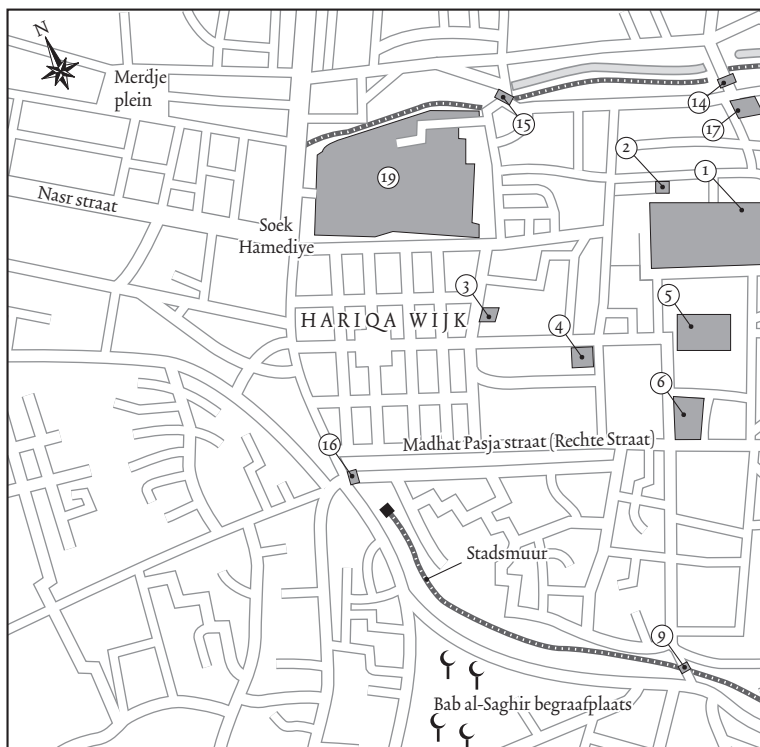
Register 325

1 De Oude Stad van Damascus

De Omajjaden-moskee

Ik zit graag in de hof van de Omajjaden-moskee. Er is altijd veel te zien en je kunt er even aan de drukte van de stad ontsnappen. Het historische centrum van Damascus ligt nog bijna geheel binnen de middeleeuwse muren. Dicht bebouwd met een wirwar van kleine, nauwe straatjes biedt het de vermoeide voetganger weinig respijt. Alleen in restaurants en in de hof van de moskee kun je aan de soms overweldigende kakofonie ontsnappen. Niet dat het niet druk is in de hof of de grote gebedshal van de moskee, maar je hoort alleen het geschuifel van blote voeten en sokken, geroezemoes en het klaterende gefladder van de duiven wanneer die opvliegen na een plotselinge kinderkreet. De wachter loopt langzaam op en neer en veegt met een lange palmtak het stof van de tegels. Luidruchtig wordt het alleen tijdens de oproep tot het gebed. Daartoe hangt een gigantische batterij luidsprekers aan de drie minaretten. Eerst echoot de klik waarmee de installatie wordt aangezet over het plein, dan weerklinkt een soort onweer wanneer de oproeper zijn keel schraapt, waarna hij losbarst en langzaam maar onontkoombaar naar het hoogtepunt van het 'Allaaahoe Akbar' toe werkt. In de verte hoor je de andere moskeeën hem bijvallen. Even denk je dat er niets anders op de wereld is dan dit geluid, totdat de oproep abrupt stopt en de geluidsinstallatie met een duidelijk hoorbare klik wordt uitgezet. De duiven dalen weer neer en iedereen begeeft zich naar de gebedshal. Westerse toeristen blijven meestal achter; de dames, gehuld in de verplichte, alles bedekkende bruine mantel, laten zich lacherig fotograferen door hun echtgenoten.

DAMASCUS – OUDE STAD

Legenda:

1 Omajjaden-moskee	11 Bab Sjarqi (Oost poort)
2 Graf van Saladin	12 Bab Toema (Thomas-poort)
3 Ziekenhuis van Noereddin	13 Bab al-Salaam (Vrede poort)
4 Graf van Noereddin	14 Bab al-Faradis (Oase poort)
5 Azem-paleis	15 Bab al-Faradj (Poort van de Verlossing)
6 Khan Assad Pasja	16 Bab al-Djabije (Poort van de Drenkpaats)
7 Romeinse triomfboog	17 Grafmoskee van Roekajja
8 Ananias-kapel	18 Grieks-Orthodox Patriarchaat
9 Bab al-Saghir (Kleine poort)	19 Citadel
10 Bab Kisan (Saulus-kapel)	

0 300 m

Van oudsher trekt de moskee veel bezoekers – tot ongeveer 1870 uitsluitend moslims; pas daarna is het ook voor niet-moslims toegestaan de moskee te betreden – die zich vergapen aan de hof met de prachtige mozaïeken en aan het onafzienbare zuilenwoud van de gebedszaal. De moskee is een verplicht nummer in alle reisbeschrijvingen. Dat is nu niet anders dan in de twaalfde eeuw toen Ibn Djoebair, een reiziger uit Andalusië, verslag deed van zijn pelgrimstocht naar Mekka: ‘De moskee staat in de hele wereld bekend om haar schoonheid, volmaakte bouwwijze en fraaie en weelderige versiering. Deze roem maakt elke beschrijving overbodig. Een van de merkwaardigste zaken die over haar worden verteld, is dat spinnen er geen web maken en dat zwaluwen er niet in vliegen noch op haar dak neerstrijken.’

En Ibn Battoeta, de beroemde wereldreiziger uit Tanger, schreef in de veertiende eeuw: ‘De grote moskee van Damascus, de Omajjaden-moskee, is de prachtigste moskee ter wereld, het fraaist van bouw en decoratie en het meest volmaakt. Nergens is een moskee te vinden die met deze kan wedijveren. Hij is gebouwd door de Vorst der Gelovigen al-Walied ibn Abd al-Malik ibn Marwaan, die de keizer van Constantinopel sommeerde hem ambachtsslieden te sturen en er twaalfduizend kreeg.’

Dat ‘sommeerde’ zegt meer over de tijd van Ibn Battoeta dan over de tijd van al-Walied, het begin van de achtste eeuw. Het Omajjadische Rijk, de eerste Arabisch-islamitische dynastie in het Midden-Oosten, leunde in de veroverde Syrische gebieden in de beginperiode cultureel en bestuurlijk sterk op Byzantijnse ambtenaren en kunstenaars. In het westen van Syrië veroverden de Arabieren in feite een volledig ontwikkeld verstedelijkt gebied dat al een aantal grote culturele bloeiperioden achter de rug had. De Perzen waren begonnen het gebied tot een eenheid te smeden door een muntstelsel in te voeren, rijkswegen (de zogenaamde ‘koningswegen’) aan te leggen en het Aramees als bestuurstaal in te voeren. Na de veroveringen van Alexander de Grote bleef de bestuurlijke indeling in eerste instantie intact, maar er kwamen

De binnenplaats van de Omajjaden-moskee, een van de gezelligste pleinen van de stad. Rechts is de Bruidsmijnaret te zien, in het midden de wasplaats waar de rituele reiniging voor het gebed kan worden gedaan en achterin het Schathuis, op pilaren verheven boven de grond en toegankelijk met een ladder. In het Schathuis werden bijzondere Koranmanuscripten en mogelijk ook andere kostbaarheden bewaard.

vele nieuwe stadsstichtingen en de cultuur van de elite vergriekste. De Pax Romana bracht het westelijk deel van Syrië, Libanon, Palestina en Israël, vanaf 64 v.Chr. verenigd in de provincie Syria, tot grote bloei. De Romeinen zorgden voor een uitgebreid wegennet dat de steden en grensforten met elkaar verbond. In de tumultueuze periode aan het einde van de tweede eeuw stichtte Septimius Severus een kortstondige 'Syrische dynastie' toen hij trouwde met Julia Domna, een telg uit een belangrijke priesterfamilie in Emesa, het huidige Homs in het midden van Syrië. Zijn achterneef

De grotendeels overbouwde rivier de Barada die dwars door Damascus stroomt. Het is een van de stromen die de uitgestrekte oase waarin de stad ligt van water voorziet.

Heliogabalos voerde de zonnecultus van Emesa in als belangrijkste godsdienst van Rome, totdat het leger een eind maakte aan zijn schandaleuze regering en een andere Severiër op de troon zette.

Militair en economisch was het gebied van groot belang, en dat bleef zo onder de Byzantijnen. In deze periode waren er in het noorden en zuiden van Syrië uitgestrekte gebieden met een dichte infrastructuur van wegen, bronnen en dorpen waar graan en olijven werden geproduceerd voor de export. De noordelijke streek is nu bekend als ‘het gebied van de dode steden’. De streek in het zuiden, de Hauran, wordt sinds het midden van de negentiende eeuw weer opnieuw bewoond door uit Libanon gevluchte Droe-

zen. Zij namen de Byzantijnse huizen en wegen in gebruik en begonnen net als in de Oudheid graan te verbouwen.

De bestuurstaal in de Byzantijnse periode was Grieks en dat bleef zo toen de Arabieren aan de macht kwamen. Ook een groot deel van het ambtenarencorps bleef gehandhaafd. Johannes van Damascus, een christelijke kerkvader, was een topambtenaar aan het Omajjadische hof, verantwoordelijk voor de financiën. De mozaïeken in de zuilengangen en aan de gevel van de gebedshal van de grote moskee zijn duidelijk Byzantijns handwerk en waarschijnlijk klopt het verhaal van Ibn Battoeta dat christelijke mozaïekmakers aan het werk zijn geweest. Op grond van de stijl is het waarschijnlijk dat zij uit Antiochië kwamen, het huidige Antakya in Turkije, een van de belangrijkste steden van het Byzantijnse Rijk. De motieven en onderwerpen van de mozaïeken wijken echter af van wat we gewend zijn uit de Byzantijnse periode: paradijselijke landschappen met waterstromen, weelderige vegetatie en paviljoens. Men heeft er wel een afbeelding van de oase van Damascus in willen zien. Tijdens de bouwwerkzaamheden werd op wonderbaarlijke wijze de schedel van Johannes de Doper teruggevonden, die als Jahja wordt vereerd door moslims. Het was dezelfde relik die ook in de christelijke kerk van de Heilige Johannes de Doper, die voorheen op deze plaats stond, werd vereerd.

Een huis voor het gebed

Direct na de verovering van Damascus in 635 door de Arabische legers werd de kerk verdeeld in een helft voor moslims en een helft voor christenen. Ibn Djoebair legt uit hoe dat zo is gekomen: 'De moskee was in tweeën verdeeld, het oostelijke gedeelte behoorde aan de moslims, het westelijke aan de christenen. Dat kwam doordat Aboe Oebaydah ibn al-Djarrah – moge Allah hem begunstigen – de stad vanuit het westen was binnengevallen en in de kerk was uitgekomen nadat hij vrede met de christenen had gesloten. Maar Chalied ibn al-Walied – moge Allah hem begunstigen – was de stad vanuit het oosten binnengedrongen en was in de kerk uit-

De naar de binnenhof gekeerde hoofdafaçade van de Omajjaden-moskee in Damascus. Bij de bouw van de moskee, in het begin van de achtste eeuw, werden door Byzantijns-Syrische kunstenaars mozaïeken met voorstellingen van paradijselijke tuinen aangebracht.

Bosra in het zuiden van Syrië met de oude Romeinse hoofdstraat. Achter de zuilstompen van de portico die de straat omzoomden wonen nog steeds mensen in ruïnes en moderne huizen. Meer en meer worden deze woningen ontruimd om archeologisch onderzoek mogelijk te maken.

Ook in de streek ten westen van Hama en Aleppo zijn vele verlaten vroegchristelijke stadjes en dorpen. Dit is het gebied van de zogenaamde 'dode steden'. Dit gebied was tot voor kort werkelijk verlaten en dood, hier geen herbewoning en hergebruik van de oude infrastructuur. Toen in de jaren dertig Antoine Poidebard sj, de pionier van de archeologie vanuit de lucht, zijn boek met luchtfoto's publiceerde, die hij van deze streek had gemaakt, werd duidelijk hoe uitgestrekt die infrastructuur eigenlijk was. Overal op de foto's zijn wegen, putten, oude karavanserais en castella te zien, de meeste zoals bij onderzoek op de grond bleek uit de Romeinse en Byzantijnse periode. Het leek alsof de hele streek op slag verlaten was met achterlating van alle have en goed.

Er is veel getheoretiseerd over de reden van het plotseling wegtrekken van een gehele bevolkingsgroep. Vaak is de komst van de islam ervoor verantwoordelijk gesteld. Later brak het inzicht door

Serdjilla is een van de vele verlaten vroegchristelijke stadjes in het noordwesten van Syrië. De streek werd in de negende eeuw plotseling verlaten en niet weer bewoond, waardoor steden en infrastructuur goed bewaard zijn gebleven. De streek wordt sinds kort opnieuw ontwikkeld.

dat de Arabische veroveringen in deze streek geen cesuur vormden en de economie en het bestuur grotendeels intact lieten. Sterker nog: de christelijke bevolking, behorend tot de monofysitische kerken en lijdend onder de onderdrukking en achtervolging van de orthodoxe kerk van Byzantium, begroette de Arabieren vaak als bevrijder. Eindelijk zouden zij hun, in de ogen van de keizerlijke overheidsdienaren, afwijkende geloof in vrijheid kunnen belijden. Op het ogenblik wordt de reden van het wegtrekken gezocht in de economische monocultuur van de streek. De bevolking hield zich bijna uitsluitend bezig met de teelt van olijven, een industrie die ook nog bloeide onder de eerste Arabische dynastie van de Omajjaden. Toen de Abbasieden de Omajjaden verdreven en de hoofd-

stad van het kalifaat verplaatsten naar het nieuw gestichte Bagdad, werden de exportlijnen naar het oosten doorgesneden en raakte de olijvenindustrie in verval.

De streek van de dode steden ligt op een kalksteenplateau dat de grondstof leverde voor een tweede, bescheidener industrie: de productie en bewerking van bouwstenen. Alle dorpen en steden zijn gebouwd met deze kalksteen. Dit gaat zover dat alle onderdelen die anders van hout zouden zijn geweest zoals dak- en zolderbalken, vloeren en deurposten ook van steen werden gemaakt. Een karakteristiek onderdeel in de huizen zijn de stenen deuren die uit één stuk werden gemaakt, inclusief de boven en beneden uitstekende spil. De spillen draaiden in stenen kommen die boven in de dorpel en onder in de drempel werden geplaatst en ingesmeerd met olie of vet. De massieve stenen deuren draaiden daarvoor zo licht dat je ze met een wijsvinger open en dicht kon duwen, en soms kun je dat nog steeds.

Een van de grensovergangen die je vanuit Turkije naar Aleppo brengt, ligt in deze streek. Bab al-Hawa, Poort der Winden, deed zijn naam in de jaren tachtig nog eer aan: een verlaten, uitgestrekte asfaltvlakte met een betonnen poort waar de wind doorheen gierde langs de kantoren voor grenspolitie en douane. Eenmaal de grens gepasseerd kwam je in een streek met nauwelijks een levende ziel. Het enige wat je zag waren spaarzaam begroeide berghellingen waar de kalksteen voortdurend aan de oppervlakte kwam, stukken Romeins plaveisel, ruïnes van steden op de heuvelkammen en af en toe een boerendorp. Dat is in twintig jaar enorm veranderd. De olijfcultuur – olijfolie en zeep zijn de twee belangrijkste producten – is nieuw leven ingeblazen. Op sommige plaatsen zie je grote steengroeves waar de beroemde Aleppo-steen wordt gedolven die op het ogenblik veel wordt gebruikt in de bouw. In de buitenwijken van Aleppo rijzen de betonskeletten op van grote appartementengebouwen, die één voor één worden bekleed met de roomwitte, weelderige kalksteen. Olijven en kalksteen bepaalden in de Oudheid de economie van de streek en doen dat nu weer.

Ook voor de dode steden zelf worden plannen bedacht. De vele kerken en stadjes uit de vijfde en zesde eeuw ten westen van Aleppo waren altijd al een belangrijke toeristische trekpleister. Het is nu echter de bedoeling de verspreid liggende antieke stadjes, wegen, kerken en kloosters te verenigen in een groot archeologisch park, een beschermd landschap, dat dan ongetwijfeld binnen korte tijd op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO zal verschijnen – en terecht. Maar de sfeer en het avontuur zullen zijn verdwenen. Je zult niet meer zoals nu nog mogelijk is door de ruïnes kunnen struinen, op boerenerven met Byzantijnse optrekjes stuiten die als stal worden gebruikt en het gevoel hebben dat je de als uit één stuk steen gehouwen pelgrimskerken in hun verlatenheid zelf ontdekt hebt.

Een van de mooiste heiligdommen is de kerk en het klooster van Simeon de Pilaarheilige. Eigenlijk is hier al een beetje een voorshot genomen op het plan van het archeologische park, want er staat een huisje waar tickets worden verkocht bij de ingang en grote delen van het terrein zijn omgeven door een hek. De kerk ligt op een bergtop van waaraf je een prachtig uitzicht hebt op het barre landschap. Achter de heuvels ligt Turkije. De kerk is omgeven door een klooster, doopkapel, herbergen en andere voorzieningen om de enorme aantallen pelgrims die op deze plaats afkwamen op te vangen. In het midden van de kerk, eigenlijk vier kerken die in de vorm van een kruis zijn gebouwd, ligt de rest van de pilaar waarop Simeon zijn leven doorbracht. Er is slechts een trieste stomp van overgebleven, omdat in de loop der tijd pelgrims telkens stukjes van de pilaar als souvenir hebben meegenomen. Het heiligdom van de populaire heilige was in de Byzantijnse periode deel van een soort pilaarheiligenroute, een keten van heremieten, die veel pelgrims trok. Deze heremieten leefden solitair, op eenzame plekken, bovenop een pilaar of in een grot. Die eenzaamheid was uiteraard relatief, gezien het feit dat de heremieten de naam hadden wonderdoeners te zijn en daardoor zeer veel pelgrims trokken. Daar kwam nog bij dat zij zich hadden gevestigd in een streek die

Het restant van de vijftien meter hoge zuil waarop Simeon de Pilaarheilige de laatste dertig jaar van zijn leven doorbracht. In de loop van de eeuwen hebben pelgrims er telkens stukjes afgepikt.

een doorgangsroute naar het Heilige Land was met een zeer goede infrastructuur. Waarschijnlijk gold de moderne economische triade: olijfcultuur, steenindustrie en toerisme ook al in de Byzantijnse periode.

Simeon leefde in de eerste helft van de vijfde eeuw in een tijd waarin het debat over de natuur van Christus en over het dogma van de Drie-eenheid op zijn felst was. Bij het christologische debat ging het om de vraag of Christus god, mens of beide was, bij het debat over de Drie-eenheid over de vraag wat de verhouding was tussen de drie personen uit wie God bestond. In het Nabije Oosten hielden grote groepen gelovigen er afwijkende meningen op na met als gevolg een politiek van onderdrukking en vervolging. Simeon speelde een belangrijke rol in dit debat als propagandist

Basalt reliëf uit ongeveer 500 met een afbeelding van Simeon de Pilaarheilige, 80 cm hoog. Het hoofd van de heilige steekt boven de balustrade uit die bovenop de vijftien meter hoge pilaar was gebouwd. Een vogel kroont hem met een lauwerkrans, terwijl een monnik op een ladder een wierookvat brengt. Via de ladder kreeg Simeon ook eten en drinken aangereikt.

voor de opvattingen van de orthodoxe Byzantijnse Kerk. Dit komt sterk tot uiting in de architectuur en in de heiligenlevens die aan hem zijn gewijd. Daarin komt telkens de driedeling naar voren die zijn leven en toevalligerwijze ook de officiële leer van de Drie-eenheid bepaalde. Simeons steeds verder gaande ascese had zich in drie stadia voltrokken: eerst had hij zich teruggetrokken in een gat in de grond, toen in een grot en vervolgens op een pilaar. Deze pilaar was op zijn beurt ook weer drie keer verhoogd. Simeon had zich dus telkens in drie fasen letterlijk en figuurlijk verheven om dichter bij God te zijn.

Ook in de architectuur van de grote pelgrimskerk die na zijn dood op de plek van zijn pilaar werd gebouwd, kwam de driedeling duidelijk naar voren. De kerk had een belangrijke functie – niet alleen voor christenen, maar ook voor de kerstening van nomadische stammen die van heinde en verre reeds bij zijn leven op de wonderdoener waren afgekomen en na zijn dood bleven komen. Vanuit het dorp aan de voet van de berg betrad de aspirant-gelovige via een toegangspoort een processieweg die opsteeg naar het heiligdom. De weg leidde naar de doopkapel aan de rand van het heilige gebied van de kerk. Wanneer hij door onderdompeling was gedoopt kon hij zijn weg door weer een nieuwe poort vervolgen naar de ingang van de kerk die de vorm had van een triomfboog, die symboliseerde dat zijn doop een overwinning op zijn zonden was. Ook hier dus weer de driedeling die de gelovige duidelijk moest maken dat het heil besloten lag in het dogma van de Drie-eenheid.

In het dorp aan de voet van de berg en aan het profane stuk van de processieweg voor de doopkapel lagen de herbergen waar de pelgrims logeerden. Daar waren ook eetgelegenheden en winkels. Het was toen niet anders dan nu: pelgrims zijn ook toeristen. Op het insigne dat de ‘Simeon-ganger’ kon kopen en op zijn kleding kon naaien, stond de pilaar afgebeeld met Simeon erop en een ladder ertegenaan. De pilaar was in de laatste fase ongeveer vijftien meter hoog en had een groot met een hek omgeven platform als

De façade van de pelgrimskerk van Sint Simeon de Pilaarheilige, in het noordwesten van Syrië. De bouw van het complex begon kort na de dood van de heilige in 459 en omvat meerdere kerken, een klooster, een doopkapel en een processieweg.

kapiteel. Zijn helpers brachten hem één keer per dag eten, in vastentijden één keer per week. Een pilaarheilige, een heremiet in het algemeen, bracht in praktijk wat in de Bergrede, de verzameling van toespraken van Jezus, gepredikt wordt. Hoe verwerft men het Koninkrijk der Hemelen?

‘Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg en dieven breken in om ze te stelen. Verzamel schatten in de hemel, daar vreten mot noch roest ze weg, daar breken geen dieven in om ze te stelen. Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn.’ (Mattheüs 6: 19-21)

In een verzameling anekdotes over asceten uit de zesde eeuw kunnen we lezen dat dit letterlijk werd opgevat:

‘Eens drongen rovers de kluis van een asceet binnen en zeiden: “We zijn gekomen om alles uit je cel weg te halen.” Daarop zei hij: “Kinderen, neem alles maar wat jullie willen.” De mannen namen alles mee wat ze konden vinden en gingen ervandoor. Maar ze hadden een kleine tas over het hoofd gezien. De monnik pakte deze, rende hen achterna en riep: “Kinderen, neem dit ook mee, jullie hebben nog iets vergeten!” Verbaasd over het incasservermogen van de monnik brachten ze berouwvol hun hele buit naar zijn cel terug en zeiden: “Dit is werkelijk een man Gods.”

Ook een ander woord uit de Bergrede brachten heremieten in de praktijk: ‘Daarom zeg Ik u: Wees niet bezorgd over uw leven, wat gij zult eten of drinken, of over uw lichaam, waarmee gij het zult kleden. Is het leven niet meer dan het voedsel en het lichaam meer dan de kleding? Ziet naar de vogelen des hemels: zij zaaien niet en maaien niet en brengen niet bijeen in schuren, en toch voedt uw hemelse Vader die; gaat gij ze niet verre te boven? Wie van u kan door bezorgd te zijn één el aan zijn lengte toevoegen? En wat zijt gij bezorgd over kleding? Let op de leliën des velds, hoe zij groeien: zij arbeiden niet en spinnen niet; en ik zeg u, dat zelfs Salomo in al zijn heerlijkheid niet bekleed was als een van deze.’

Sommige van de asceten gingen zo ver om naar het voorbeeld van de ‘vogelen des hemels’ in bomen te leven.

De pilaarheiligen waren mystici die door een leven van versterving dichterbij God wilden komen. Zij begaven zich in een domein, letterlijk tussen hemel en aarde, dat gewone stervelingen niet betraden en ze hadden dan ook de naam over bijzondere krachten te beschikken. Dit was de reden dat zij veel publiek, zowel christelijk als niet-christelijk, trokken die allemaal een aandeel wilden hebben in het wonder en met bedes en verzoeken kwamen. Dat het er daarbij niet altijd even verheven aan toe ging, mag blijken uit de levensbeschrijving door Simeons tijdgenoot Theodoretus, bisschop van Cyrillus. Hij beschrijft in zijn *Geschiedenis van de monniken in Syrië* de toeloop van nomadische stammen naar de pilaar en geeft het volgende ooggetuigenverslag: ‘Ik

heb nog een ander geval van zulk gedrag door deze mensen meegemaakt. Een bepaalde stam smeekte de man Gods om een gebed en een zegen voor hun stamhoofd uit te spreken. Maar een andere stam, die daar toen ook aanwezig was, verzette zich daartegen en vond dat de zegen niet voor hem, maar juist voor hun eigen leider moest worden uitgesproken, want de eerste was buitengewoon onrechtvaardig, terwijl de ander in het geheel geen onrechtvaardigheid kende. Er ontstond een lang debat en een ruzie die typerend is voor deze barbaren, en het eind van het liedje was dat men zich op elkaar stortte. Ik gebruikte al mijn welsprekendheid om hen tot rust te manen, aangezien de man Gods voldoende macht had om zowel de een als de ander in de zegen te laten delen. Maar de ene partij bleef zeggen dat die ander de zegen niet moest krijgen, terwijl de andere partij probeerde hun rivaal van de zegen te beroven. Toen begon hij van bovenaf de pilaar hun dreigementen toe te slingeren en voor honden uit te schelden, en pas op die manier wist hij met veel moeite hun ruzie onder controle te krijgen. Ik heb dit overigens alleen maar verteld omdat ik wilde aantonen welk geloof er in hun harten leefde, want ze zouden nooit als gekken tegen elkaar tekeer zijn gegaan als ze niet hadden geloofd dat de zegen van deze man Gods een zeer grote kracht had.'